

**יאמר נא בית ישראל, יספר תהלות ישראל,
צבי תפארת ישראל, רבנו קדוש ישראל,**

**יומא דהילולא קדישא, של מרן קה"ק התנא האלקי,
אור שבעת הימים, כקש"ת מרן
רבנו רבי ישראל בעש"ט ממעז'בוז זי"ע ועכי"א**

**נלב"ע ביום ו' בסיון (יום א' דשבועות) שנת תק"ך
רס"ה שנה להסתלקותו = תק"ך - תשפ"ה**

**היה היה דבר ה' ביד הבעל שם, ו יגזר-אומר ו יקם,
אחד היה מהקדמונים לא קם כמוהו, ואחריו לעפר מי יקים.
[הרה"ק רבי מנחם מענדיל מוויטעבסק זי"ע, במכתבו המפורסם]**

במציאות הש"י, גלל כן לא יאמר פעם שנית רק
יהרהר במחשבה ובכוונה התיבות שאמר בלא
כוונה, כל זה שמעתי בשם מורי זלה"ה, ודפח"ח.
[בן פורת יוסף פר' תולדות]

[ג]

שמעתי ממורי [הבעש"ט] זלה"ה ביאור המשנה
(אבות פ"ב מ"א) עין רואה ואוזן שומעת וכו', מצד
שהוא עין ראוייה לראות מסוף העולם ועד סופו, ואוזן
ראוייה לשמוע הכרוזים של מעלה, רק עונותינו
מבדילין מצד שהנשמה בגלות יצה"ר. וג' קליפות של
ערלה מסבבין את הראיה והשמיעה, וצריך שישוב
הקליפות ואז יוכל לשמוע ולראות. ומורי [הבעש"ט]
זלה"ה יוכיח שראה מרחוק ושמע הכרוזים כאשר
נתברר לאמיתו, וא"כ אפשר ואפשר לשמוע ולראות
כנ"ל.

[צ"פ דף כה, א קטע ד"ה אך.
בפ"י דף פג, א בסוף העמוד]

[ד]

בספר "תורת אבות" על מסכת אבות מהרה"ק רבי
יהושע העשיל ראבינוביץ זצ"ל זי"ע האדמו"ר
ממאנסטרישטש זי"ע (נדפס בניו יארק תרפ"ו,
בקונטרס "ערך אבות" שבראש הספר, עמ' 81 הערה
ה', ומשם "אמרי פינחס השלם" ח"ב עמ' ק"ל אות

[א]

**שמעתי ממורי [הבעש"ט] ז"ל, כי יש שצריך להתחזק
תחלה קודם התפלה, כדי שיהיו לו מוחין להתפלל
בלי מחשבה זרה על כל פנים, או בדבקות, והוא על
ידי מזמורים או תורה שיתעסק תחלה ומתוך כך הוא
עומד להתפלל מתוך דברי תורה שיש לו מוחין. ויש
שאם ירבה במזמורים או תורה קודם התפלה לא
יהיו לו מוחין לתפלה. וזהו שאמרו (מנחות ק, א)
אחד המרבה ואחד הממעיט, ובלבד שיכוין לבו לשם
שמים שיהיו לו מוחין בתפלה, לכך הם שוים. וסרה
קושיית הטו"ז (או"ח סי' א' סק"ג). ודפח"ח.
[תולדות יעקב יוסף פר' תזריע]**

[ב]

**ופעם אחת שאל השואל למורי זלה"ה, אם אמר
כמה תיבות בק"ש ובתפלה בלא כוונה, אם רשאי
לחזור פעם שנית ולאומרם בכוונה. ואמר בזה
הלשון, הלא ידוע ומפורסם שאין לך שום דבר שלא
יהא בו מציאות השם, אפי' מחשבה חיצונית שם יש
ג"כ ניצוצות קדושות כנודע, וא"כ אם אמר כמה
תיבות של תפלה בלא כוונה רק במחשבה חיצונית
א"כ באתה המחשבה להוציא ממנה ניצוצות כנודע,
ואם יחזור ויאמר פעם שנית אז הוא יורה שבפעם
ראשון לא הי' שם שום מציאת השם, והוא מקצר**

הוא הבעש"ט הק', ואח"כ נתפרץ האש על ששים ריבוא ניצוצות, ובכל ניצוץ היתה דמותו של הבעש"ט הק', זה לרמוז שהבעש"ט הי' נכלל מכל ששים ריבוא נשמות ישראל. לכן זקוקין דנורא ובעירין דאשא הגדולה, יש כח להלהיב את לבות בני ישראל לאביהם שבשמים. עכלה"ק.

[ח]

בקונ' זכרון מאיר (ניו יורק תשי"ד) מובא שהגאון החסיד רבי מאיר שפירא מלובלין זי"ע, אמר שזקנו הרה"ק רבי פינחס מקאריץ זי"ע צווה את בניו הצעירים שיכבדו את אחיהם הגדול הרה"ק רבי יהודה מאיר משפטיווקא זי"ע, לא רק משום שמוטל עליהם לכבדם, דקיי"ל (ב"ב קלא, ב) "את - לרבות אחיך הגדול", רק גם בשביל שהוא נולד בעת הבעש"ט הק' זי"ע היה עוד בחיים, שהקדושה היתה אז גלויה יותר לכל, אבל אתם כולכם נולדתם לאחר פטירתו, בזמן בו הקדושה טמירה ונעלמה, ולאו כל אדם זוכה אליה.

[ט]

ובני ישראל יוצאים ביד רמה (שמות יד, ח), ותרגומו ובני ישראל נפקין בריש גלי. א"י ע"פ מה שאמר הרב הקדוש המפורסם מוהר"ר ליפא מחמעלניק, ועל דרך דאיתא באגרת הקודש של אא"ז זללה"ה הנדפס בספה"ק של הרב מפולנאי ע"ה, ששאל למשיח אימתי אתי מר, והשיב כשיתגלה תורתך ויפוצו מעינותיך חוצה, ע"ש. וזה י"ל שמרומז בפס' 'ובני ישראל יוצאים' מן הגלות 'בריש גלי', 'ברי"ש' ראשי תיבות ר'בי ישראל ב'על ש'ם, 'גלי' היינו כשיתגלה תורתו ויפוצו מעינותיו, אז יפקון מן גלותא, והבן.

[דגל מחנה אפרים בשלח קסה, א]

[י]

ע"פ ששמעתי מן הרב המנוח מו"ה יעקב יוסף הכהן זללה"ה, ששמע מן אא"ז זללה"ה שאמר, לפעמים יש שהעולם עומד במעלות הרוממת, ולפעמים העולם עומד במדרגות תחתונות, ועתה שאני בעולם, העולם עומד במדרגת הרוממת, ע"כ לשונו הטהור של אא"ז זללה"ה. והנה יש להבין אמרותיו הטהורים וכו'. ע"ש.

[דגל מחנה אפרים בלק שמו, א]

זכותו הגדול והקדוש תגן עלינו אמן

נ"א) מובא כי ג' דברים קיבל הרה"ק רבי פינחס מקאריץ זי"ע מרבו הבעש"ט הק' זי"ע, ה"ה: [א] [ח] השפעת הברכה לחשוכי בנים ועיני סגולות ורפואות להתברך בברכת פרי בטן. [ב] סוד החוטם שנקביו למטה. [ג] סוד סגירת בקבוק היין שמקדשין עליו, אחרי שמילא את הכוס של קידוש מיד. וג' דברים קיבל הבעש"ט הק' זי"ע מתלמידו הרה"ק רבי פינחס מקאריץ זי"ע, ה"ה: [א] הגפת החלונות אחר הדלקת נר שב"ק, לבל יתראה אור הנר לחוץ שלא יהנו החיצונים מאור הקדושה של נר שבת. [ב] ענין וסוד מחלת הקדחת. [ג] סוד שני בדי הדס, אחד כנגד זכור ואחד כנגד שמור (שבת לג, ב). ע"ש הדברים ביתר אריכות. [בבחי' ומתלמידי יותר וכו.].

[ה]

בספר זוהר חי פר' תרומה כתב וזל"ק: מרן הר"י בעש"ט היה גאון מופלג עוסק בתורה כל ימיו, ושבחו מי ימלל ומי ידמה לו. ותלמידו הק' מוהר"ר יעקב יוסף בעמ"ח הסה"ק תולדות יעקב יוסף, אמר לפני פטירתו, שהוא מבקש מהש"י שירויח בתורתו ומצוות של כל ימיו, מה שהרויח רבו מרן הקדוש אור ישראל בייחודים שעסק כשעישן פעם אחת את הלילקע. עכ"ל.

[ו]

מובא בספר אילנא דחיי מהרה"ק רבי מנחם מענדיל מרימנוב זי"ע, פר' קרח עה"פ כל חרם בישראל לך יהי, וזל"ק: יתבאר ע"פ המעשה שהי' אצל הגה"ק מהורד"ב זי"ע המגיד ממעזריטש, ששאל מן השמים להראות לו איש שכל רמ"ח איבריו ושס"ה גידיו יהיו קודש בלתי לד' לבדו, והראו לו את הבעש"ט שהי' בדמות איש של אש, כי לא נותר בו שום דבר שלא יהי' מזוכך בקדושה ובטהרה וזשה"כ כל חרם אותיות רמ"ח בישראל, שאם תתקן כל האיברים שלך בקדושה, לך יהי' - ר"ל, ממשלת העולם תהי' בידך, ע"ד ותגור אומר ויקם לך (איוב כב, כח). עכ"ל.

[ז]

הגה"ק בעל חקל יצחק מספינקא זי"ע הי"ד בהסכמתו הנפלאה לספר בעש"ט עה"ת, כתב וזל"ק: כידוע שנשמת רבנו האלוקי הבעש"ט זי"ע, היתה כליל כל נשמות ישראל, כידוע מהמעשה שלרבנו הקדוש והנורא מרן אלימלך מליזענסק זי"ע ועכ"י, הי' צער גדול מדוע לא הכיר את הבעש"ט, והיתה לו השתוקקות נפלאה לראותו. ופ"א דפקו בחלונו בחצות הלילה שכעת יוכל לראות את הבעש"ט הק'. וכנגד ביתו הי' הר נמוך, וראה עליו אש גדול מתלקחת, ובתוך האש כדמות אדם, ואמרו לו שזה

מי יודע ומי מכיר?

[א]

[א] איתא בספר 'גנזי ישראל - טשורטקוב', עה"פ וזכרתי את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור והארץ אזכור (ויקרא כו, מב), ותמהו המפרשים (רש"י ועוד) למה הקדים יעקב ויצחק קודם לאברהם, וגם מהו והארץ אזכור, על כן נראה לי, דהנה **אבותינו סיפרו** כי בימי קדם היה עת צרה ליעקב ועשה אז הצדיק הקדוש **ר"ר אלימלך זצ"ל** עליית נשמה וקבל לפני הצדיקים על זה, והשיבו לו כי כבר זה זמן רב שנסתלקו מזה העולם ואינם יודעים כלל מה שנעשה פה, ופנה אל הצדיקים אשר זה מקרוב נחו נפשם והמה יש להם שייכות עם זה העולם, ובא אל **רבינו הבעש"ט והמגיד זצ"ל**, והשיבו כי המה רואים שיורדות השפעות טובות לזה העולם, ומה שיתקלקל כאן שייך לצדיקים אשר חיים על פני הארץ לתקן, עיי"ש. מה הכוונה 'דאבותינו סיפרו', האם סיפור זה מובא במקומות נוספים או קדומים?

[ב] בספה"ק 'ערוגת הבושם' (פר' משפטים, ד"ה ואלה המשפטים, עמו' ר"ג - ר"ד) וז"ל: ונראה לפרש עפ"י מה ששמעתי מפי קדשו של **אמ' הה"ק [רבי יהושע] דק"ק בעלזא שליט"א** כשזכיתי לקבל פני קדשו בשב"ק פ' יתרו דהאי שתא, ושמעתי דברות קדשו בפסוק וידבר ה' את כל הדברים האלה לאמר, ופירש"י מלמד שאמרו על הן הן ועל לאו לאו, ומדקאמר קרא לאמור, משמע שהשי"ת אמר להם לאמור כן, ופי' עפ"י מה שמקובל **מר"י בעש"ט זי"ע** דאם נזדמן לפנינו מצות עשה, וקשה בעינינו לקיימה, יאמר בפה מלא אותה מצוה כתובה בתורה ועי"ז יהא אפשר לו לקיימה, וכ"כ באם מזדמן לפנינו ל"ת וקשה לו לעמוד כנגד יצרו המונעו מלשמור מצות ל"ת הנ"ל, יאמר בפיו ל"ת הנ"ל וא"ז יהי אפשר לו לקיימו, והיינו וידבר א' את כל הדברים האלה לאמור על הן הן, פי' שהשי"ת אמר להם שעל כל המ"ע יאמרו המ"ע הנ"ל, ועל לאו יאמרו ג"כ הלאו אד"ק, ודפח"ח.

יש לציין שבספר **בעש"ט עה"ת** (פר' שמות אות יג) כתב בשם '**צוואת הריב"ש**' עצה זו, רק לגבי עבירה, דהיינו אם מתאוה לאיזה עבירה, יאמר הפסוקים של העבירה ההוא בטעמים ובנקודות בדחילו ורחימו, ואז תלך ממנו התאוה ההיא, עיי"ש.

האם ידוע למישהוא מקור ההוספה בשם הבעש"ט שעצה זו מועילה גם לגבי קיום מצוה עשה, או שמא זו הוספה מהרה"ק מבעלזא זי"ע?

[ג] איתא ב'אשל אברהם' (בוטשאטש, או"ח סי' פ"ט, סעיף א') מה שכתב בשם **מוהר"י ישראל בעש"ט** ע"ה, קפידא שלא להמתין עד נץ החמה בתפלה, וכתבו רמז 'השמש יצא על הארץ ולוט בא צוערה (בראשית יט, כג) כידוע, הנה גם שבזוה"ק (פר' וישב קע"ח, א) כתב להתפלל דווקא אחר אור השמש כידוע ע"ש, מכל מקום נכון להקדים בעותין קודם נץ החמה וקודם אור היום, וכמ"ש בזוה"ק שם, וזהו כוונת אזהרה הנ"ל השמש יצא וגו', שלא להתרשל עד אחר נץ החמה, להתחיל אז בברכות השחר ובעותין דקודם התפלה כידוע, וכן הוא המשל בדברי חז"ל, מלקום קודם נץ החמה, וכן הוא המשל בדברי חז"ל, לגבי הזריזות להיות מעשרה ראשונים, או ראשון לכולם לפייס המלך קודם הקיבוץ אליו כראוי כידוע.

מי יכול לבאר דבריו:

[א] למי כוונתו מה שכתבו? מי כתב? [ב] מה נאמר בשם הבעש"ט? [ג] מה מסביר הגה"ק מבוטשאטש? האם ידוע למישהוא מ"מ בנידון?

[נתקבל מהרב ברוך הכהן כ"ץ]

!! תגובות !!

[א]

הרב **יחיאל יהושע רבינוביץ** - אנטווערפן = **[א]** לגליון תקפ"ח (מי יודע אות ג'): פרטים על רבי יוסף הורוויץ המגיד מז'ימיגראד, היה אחיו הגדול מגדלו ומחנכו של רבי אברהם מרדכי פינטשוב (חתנו: הרה"ק מהרי"א מקאמרנא). פעמים רבות מביא בספריו מה ששמע מחותנו בשם אחיו הקדוש איש אלוקים **מוהר"ר יוסף מז'ימיגראד**.

[ב] יש אומרים שהם היו בני רבי בנימין זאב יעקב **אב"ד זארנאווצא וק"ק וואלבראם**, בן רבי משה אב"ד בענדין - גיסו של הרבי ר' אלימלך זי"ע, שהיה חתנו של אביו רבי אהרן רוקח/מרגליות מלעמברג אחיו של המעשה רוקח. כך מקובל ומודפס בספרים קודמים, וכן כתב בספר '**תולדות מעשה רוקח**' הרב אהרן הויזמאן (עמ' ל"ז-ל"ט), בו כותב על תולדות המגיד מז'ימיגראד. אבל לחוקר **רבי נפתלי אהרן וקשטיין** ישנן כו"כ תמיהות על זה שאינו מסתדר עם סדר השנים.

[ג] ועל שאלתו מיהו **רבי לייב "משמר"**, כנראה שהיה גבאי של המגיד מז'ימיגראד, ועל שאלתו מי עלה לארץ ישראל ושלט על י"ב עיירות, זה לא היה רבי לייב "משמר" אלא המגיד מז'ימיגראד עצמו, כמו שמביאים בתולדות קאמרנא, אבל אין יודעים לומר מתי נסתלק והיכן נטמן, אלא רק זאת שהתגורר בצפת.

לא"י) וכן בספר **בית קאמרנא** לרבי ברוך ישר שליכטר. אע"פ שהסיפור מופיע כבר בהקדמת זוהר חי, לא היה ידוע בבית נדבורנא ופרימישלאן. היו שרצו לומר שמדובר בבנו הרה"ק ר שלומ'קה מפרימישלאן-חברון זצ"ל, בכל אופן הרה"ק ר' איציקל לא עלה בסוף ארצה ישראל ומנו"כ בעיר קאליש.

[ב]

הרב יוסף ווייס = בגליון **תקפ"ז** (הידעת אות ג'), דנו בענין איסור ערלה על עץ החרובים של רשב"י. כמבואר נאמרו תירוצים אחדים. ואני בעניי נלע"ד בדרך-אפשר מהלך נוסף, ואם טעיתי הה"י, אדרבה, יבואו הלמדנים ויפללו.

[ד]

הרב חיים מרדכי אשכנזי = בגליון **תקפ"ח** (מי יודע אות ג') בענין הרה"ק רבי יצחק מקאליש זי"ע: הוא לא עלה לארץ ישראל, רק בנו הרה"ק רבי שלומ'קה מפרימישלאן זי"ע עלה לארה"ק ונקבר בירושלים.

[ה]

הרב אברהם יעקב בומבאך = **[א]** בגליון **תקפ"ח** (מי יודע אות א'), מה שכתב בדגל מחנה אפרים על "ואברהם זקן" ועל "וילקט יוסף": "ידוע מאבותי", "אשר קבלתי מאבותי" - פשוט שהכונה למרן הבעש"ט, שכן מש"כ שם הם יסודות מהבעש"ט שלא נאמרו לפניו. רק קצת קשה למה כתב בתחלה במאמר השני "אשר קבלתי מאבותי" ואח"ך כתב מפורש "כי ידוע מאא"ז נ"ע"? ויתכן שלפי שיסוד זה שהזכיר שם - היה ידוע בשם הבעש"ט, הזכיר שמו עליו, אבל שאר הדברים שלא היו ידועים משמו כתב בסתם "אשר שקבלתי מאבותי".

[א] בטעם איסור ערלה מובא בספרי הראשונים טעמים אחדים:

א) בג' השנים הראשונות - האויר והלחות של העץ משפיעים על הפרי לרעה, ואכילת פירות אלו מזיקות לגוף (רמב"ן)

[ב] רוצים להביא פרי קודש הילולים לירושלים מראשית הפירות, עוד לפני שמתחילים לאכול. ואין רוצים להביא פירות דלים וכחושים כאלו הגדלים בג' שנים הראשונות (רמב"ן)

[ג] עובדי ע"ז הקריבו את פירות ג' השנים הראשונות לפסיליהם, באמונתם שבכח אלהותם וכישופיהם ימהר לצמוח יותר על טבעו. להוציא מלבם ולהתרחק מדרכים אלו, אסרה תורה לאכול מפירות אלו ("מורה נבוכים" ח"ג פל"ז)

[ד] ע"פ המבואר במס' תענית (כג.) טבעו של עץ החרובין שאינו מוציא פירות עד שבעים שנה, וא"כ כשראה רבי שמעון עץ חרובים המוציא פירות, ידע בבירור שאילן זה כבר עבר את תהליך גידולו של השנים הראשונות, ושוב אינו מזיק, והפירות הם יפים וטובים, ואף בלי שום כישוף, ח"ו. ר"ש לשיטתו ד'דרש טעמא דקרא', והרי כל הטעמים הנ"ל שוב אינם שייכים באילן הזה, וכיון שכן - פקע איסור ערלה ממנו. ויש לעיין.

[ב] בגליון הנ"ל (מי יודע אות ד' סק"ב): פשוט שהוא פירוש של החוזה עצמו. ושניהם באו לפרש מה ענין "בדח טובא" (ברכ' לא.) ולא רק שמחה רגילה. רבנו יונה פירש שאבוי בדח טובא, מפני שלא הניח תפלין ימים אחדים משום גוף נקי, לכן שמח עכשיו בהנחתם שמחה יתרה. אבל החוזה מפרש שאבוי בדח טובא בכל יום כשהניח תפלין. והטעם לפי שהמצוה עצמה גורמת שמחה שנאמר (תה"ל יט, ט) "פקודי ה' ישרים משמחי לב". וחוץ מזה צריך האדם לעבוד את ה' בשמחה, כמ"ש (שם ק, ב) "עבדו את ה' בשמחה". לכן צריך להיות בדח טובא, בשמחה יתרה, יתר על השמחה הרגילה שבאה אליו מחמת קיום המצוה.

[ו]

הרב ברוך הכהן כ"ץ = בגליון **תקפ"ח** (תגובות ב' סק"ב) כתב דמקורה אמירת מ"ב מסעות הוא מהספר 'חקת הפסח' מהגאון רבי שמעון חכם. אנא להוסיף מתי נדפסה, ובאיזה זמן הי', והאם הוא כותב ג"כ לומר התרגום של הפסוקים?

[ג]

הרב אהרן גולומב = לשאלה שבגליון **תקפ"ח** (מי יודע אות ג'): שאלה זה מופיעה רבות בכותבי תולדות הצדיקים מקאמרנא. ראיתי כן בספר "עבודת עבודה" לאדמו"ר מטאש זצ"ל (במפתחות ישנה טעות שהרה"ק רבי איציקל מקאליש עלה

ראה על-אודותיו ב"ימי זכרון" חי אב; והוא חותן בעל "היכל הברכה" מקאמארנא. האחים הקדושים, הם בני רבי בנימין זאב יעקב אבד"ק זארנאווא-וואלבארם, בן רבי משה אבד"ק בענדין [ראה על-אודותיו ב"נוצר חסד" אבות ד, ז], בן רבי אהרן מרגליות - חותן המלך הרבי ר' אלימלך מליזענסק, ואחיו של רבי אלעזר רוקח אבד"ק אמסטרדאם בעל "מעשה רוקח".

[ב] בגליון תקפ"ח (מי יודע אות ד' סק"ג) ביקש פרטים על רבי מנחם מענדיל לאנדמאן אדמו"ר ואבד"ק פאטאליטש, נולד בשנת ת"ר, לאביו רבי צבי הירש אבד"ק קיטוב וסטרעליסק, בן רבי אברהם מבילקאמין, [חתן רבי צבי הירש, חתן רבי יעקב קאפיל חסיד מקאלאמייא], בן רבי יצחק אבד"ק וויזניץ - תלמיד המגיד מנאדווארנא בעל "צמח ה' לצבי". ולאמו רבקה בת רבי יצחק איציק'ל מסטרעליסק, חתן ה'שרף' מסטרעליסק. כשנכנס לברית נקרא שמו בישראל על שם דו"ר רבי מנחם מענדיל מקאסוב בעל "אהבת שלום".

מקובל שה'שרף' ישב פעם בזבח משפחה, ופתאום הכריז: משתוקק אני לצאת בריקוד! מי מצטרף אלי?! מיד השיטה נכדתו הילדה רבקה את ידיה לריקוד. הסבא רקד איתה משך זמן, לכשסיים אמר לילדה: כשם ששימחתני, כך ישמחוך מן השמים, ותזכי לנטוע חמשה ארזים בישראל, כנגד חמשה חומשי תורה! כשבגרה שידכה ה'שרף' לנכד זוגתו בזו"ש הרבנית בלומא בת רבי יעקב קאפיל חסיד (מבעלה בזו"ר). ואכן זכתה להקים חמשה חומשי תורה.

בנם הבכור הוא רבי אורי אדמו"ר ואבד"ק פאדאלוי בעל "אור יצהר" וש"ס. בנם השני הוא רבי יעקב קאפיל אדמו"ר מקיטוב-טארנאפאל בעל "השיב לב אבות". בנם האמצעי הוא רבי מנחם מענדיל הנ"ל, חתן רבי חיים אליהו ליברמאן מזאלקווא, חתן רבי חנוך העניך דוב מאלעסק בעל "לב שמח", חתן ה'שר שלום" מבעלזא. בנם הרביעי הוא רבי אברהם אדמו"ר ואבד"ק שפיטיווקא בנם החמישי רבי פנחס אדמו"ר ואבד"ק אוקנא [חתן אחיו הבכור]. אחותם פריידא אשת רבי אפרים זלמן רוקח מהוריבישוב, בן רבי יהודה זונדיל מאוחאן, בן רבי שלום מבעלזא.

רבי מנחם מענדיל דנן חיבר את הספרים הנפלאים: "אשכולות הגפן", ז' אשכולות מענייני ספר בראשית; "לימודים בניסים", על נסי חנוכה ופורים, יציאת מצרים וקריעת ים סוף ועל הגדה של פסח; "משנת

הרב אהרן נחמן, בית שמש = לגליון תקפ"ח (מי יודע אות א'): (א). המקור להזכיר בקידוש יציאת מצרים נלמד בפסחים (ק"ז): בג"ש מהפסוקים "למען תזכור את יום" וגו' ו"זכור את יום השבת לקדשו" (אתיא 'זכירה' - 'זכירה'. חת"ס תו"מ פר' יתרו). ונראה שהטעם לאמירת הלשון "זכר ליציאת מצרים", אע"פ שבגמ' זו אין מפורש שצריך לומר בקידוש שזהו טעם היו"ט, נר' שהחכמים אנשי כנה"ג הבינו את הילפותא שגם עצם היו"ט הוא מהטעם הזה עצמו של "למען תזכור את יום צאתך". וגם קבעו כן הנוסח על דרך לש' הכתוב הנ"ל.

ועל כל פנים אין קושיא למה אין אומרים בשבת ויו"ט 'זכר למעשה בראשית', כי אינו כלל מעיקר החיוב. ומכל מקום בשבת תקנו לומר 'זכר למעשה בראשית' כי כן האמת שמלבד הטעם של 'זכר ליציאת מצרים', הרי ישנו בשבת הטעם ד'זכר למעשה בראשית', וכשם שמזכירים זכר ליצי"מ - דבר הלמד מעניינו - הוסיפו לומר גם 'זכר למעשה בראשית'.

(ב). אולי ביו"ט שחל בשבת אין אומרים 'זכר למעשה בראשית', הוא מפני שלא לבייש את היו"ט, בכך שמשבחים את השבת בשבח שאין ביו"ט, שהלא טעם זה נאמר רק על שבת (עי' אבודרהם) אבל זכר ליצי"מ שייך לשניהם (ראה טור סי' רע"א, אבודרהם וסדר היום, ב' פירושים על הנוסח בקידוש ש"ק: "ושבת קדש באהבה... תחילה למקראי קודש 'זכר ליציאת מצרים'", פי' א' שהכוונה א' מקראי קודש' ופי' ב' דקאי נמי אשבת, וביאוריהם); וכעין שמצינו בשערי תשובה או"ח סי' ע"ר: שמעתי שאין אומרים לכה דודי ביו"ט שחל בשבת שנראה כביוש ליו"ט שאומרים "פני שבת נקבלה". ע"ש.

וכן האבודרהם שכ' "מפני שגם בשבת כתוב (דברים ה, יד) "וזכרת כי עבד היית ב[ארץ] מצרים", לכא' רצ"ל רק שלכן זה מתאים גם ליו"ט וגם לשבת. (וכמו שכ' בגליון תקפ"ח).

הרב אהרן שפירא, אבד"ק פרדס כץ ובעל "ימי זכרון" וש"ס = [א] בגליון תקפ"ח (מי יודע אות ג') בענין רבי יוסף המגיד מז'מיגראד [תלמיד המגיד מזלאטשוב]: הוא אחיו הגדול ומגדלו של רבי אברהם מרדכי מפינטשוב [שהעיד על עצמו שזכה לשמש שלש מאות צדיקים בעלי רוח הקודש (הקדמה ל"נתיב מצותיך", הקדמה ל"אור עיניים);

העתים", סדורא דיומא וסדר התפילה; "דרושי יום יום", על ימות השבוע והשנה (בהמשך לספרו "משנת העתים"). לעדות רבי אליעזר דוד פרידמאן בעל "מפי ספרים וסופרים" היה רבו ה"אמרי חיים" משתעשע בספרי הרבי מפאטאליטש. ועיין בספר "זכרון טוב" (נעשכיו, דף מח, א).

[ט]

הרב ישכר דוד קלויזנר = בגליון תקפח [מי יודע' אות ד סק"א] שואל מי יודע מה פשר הכפילות 'ביום השבת ביום השבת' (ויק' כד, ח) בפר' אמור, והכפילות בפר' צו בקרבן עולה, 'בבוקר בבוקר'?

בספר זכרון 'אדרת אליהו' (ע' שעה) מבאר, שטעם הכפילות בפרשית לחם הפנים (אמור) 'ביום השבת ביום השבת' יערכנו הכהן, הוא, כי "ביום השבת, ביום השבת" פירושו כל שבת ושבת, ואילו היה כתוב רק פעם אחת לא היינו יודעים מתי לסלק את הלחם מעל השלחן; אם אחת לשבוע או לשבועיים או לשלשה ימים, לכן כתוב פעמיים להורות כי הלחם ישאר עד השבת הבאה, בה מניחים לחם חדש, וא"ש.

בתורת כהנים פר' אמור בפסוק הנ"ל, כ: ביום השבת עורך חדשה וביום השבת מקטיר ישנה, וב"קרבן אהרן" על הספרא מבאר דאיצטריך פעמיים "ביום השבת"; אחד - להתיר את עריכת החדשה ואחד להתיר את הקטרת הלבונה של הישנה. וב"פנים יפות" תמה איזה חילול שבת מה"ת יש בעריכת לחם הפנים שהיתה התורה צריכה להתיר את עריכת הלחם בשבת? ויישב עפמש"כ רש"י בפר' תרומה (שמות כה, כט) שהסניפין היו תקועים בקרקע וכשערכו את הלחם היה צורך להוציא את הסניפין ולהחזירם. רק בביהמ"ק, שהיתה בו רצפת אבן לא היה חילול שבת מה"ת, אבל במשכן שקרקעיתו היתה עפר, היה איסור חורש (אצ"ל: בונה. עי' גם בשבת לא:, ואכמ"ל. ותן לחו"ע. המגי"ה) בהוצאת הסניפין והחזרתם, לכן הוצרכה התורה להתיר עריכתו בשבת.

בקובץ 'בית אהרן וישראל' (גליון קנג עמ' קכח) מסיק: נתחדש לנו בדברי ה"פנים יפות" מה שלכאורה לא מצינו מי שקדם לו בזה: א] בעת עריכת הלחם פירקו את הסניפין ממקומם, ונראה בהסבר הדבר כי בלי להוציאם אי אפשר לערוך את הלחם שהיה צריך להכניסו טפחו של זה בצד טפחו של זה (שבת קלד:, מנחות צח:). ב] פירוק הסניפין והרכבתם מחדש נעשו בשבת עצמה. והנה מצינו

שאת הקנים הוציאו עוד בערב שבת והחזירו במוצאי שבת (מנחות צו.), אך תפקיד הקנים היה רק כדי שהלחם לא יתעפש ולא היה צורך להוציאם ולהכניסם בשבת עצמה (שם צו.), לכן לא התירו [לסדרם בשבת] אפילו שאיסורן רק משום מוקצה (שבת קכג:), אבל את הסניפין שסומכים את הלחם ואינו יכול לעמוד בלעדיהם הוציאו והחזירו בשבת עצמה. ע"ש עוד.

[י]

הרב אשר נוסבוים = בגליון תקפ"ח (מי יודע אות א') נשאל מה טעם אין מזכירין בקידוש ביו"ט שחל בשבת 'זכר למעשה בראשית'.

הלבוש (או"ח סי' תפח ס"א) כתב: הג"ה, ומה שעוקרין [ביו"ט שחל בשבת] "ישמח משה" בתפלה ואין עוקרין "רצה והחליצנו" בברכת המזון, כי ב"אתה בחרתנו", יכול לכלול גם את השבת בלי שום שינוי לשון של נוסח יום טוב ושאר נוסח שבתות, כי "ישמח משה" לא נתקן אלא משום מתן תורה [שהיה בשבת], כדאיתא לעיל (סי' רצ"ב ס"א), אבל בברכת המזון ב"יעלה ויבא" עם "רצה" שלא נוכל לכלול כל ענין שבת ביעלה ויבא כמו שהוא כלול בלשון דנוסח "רצה והחליצנו", ועוד שאין ענין לשבת אצל "יעלה ויבא", כדאיתא לעיל בסימן שקודם לו (ס"א), וז"ל הלבוש שם: "ואין נוהגין להזכיר ב"יעלה ויבא" ביום טוב שחל להיות בשבת, "ביום השבת הזה וביום חג המצות הזה. זכרנו" וכו', ואין נוהגין להזכיר ב"יעלה ויבא" ביום טוב שחל להיות בשבת "ביום השבת הזה וביום חג המצות הזה זכרנו וכו'".

וממשיך ואומר "וכמדומה לי ששמעתי טעם נכון שלא להזכירו, שהרי עיקר "יעלה ויבא" לא נתיסד אלא על הזכירה והפקידה, ואין שייך זכרון אלא בראש חדש וביו"ט, דכתיב (במדבר י, י) "וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם וגו' והיו לכם לזכרון" וגו', ולא הוזכרה שבת באותה פרשה" (בבעה"ט בפס' זה מביא את הספרי: "וביום שמחתכם" - אלו השבתות. וקצ"ע. המגי"ה).

[נמצינו למידים שהדבר ששייך רק לשבת ולאנמנעים מלאמרם כשחל יו"ט בשבת, ולכן "ישמח משה" שמדבר ב מת"ת שיש לו שייכות רק לשבת לפי שבו ניתנה תורה - אין אומרים ביו"ט, כי אין נכון להכניס בתוך נוסח יו"ט את נוסח השבת שאין לו שייכות ליו"ט וכו', וכן אין מזכירין שבת ב"יעלה ויבוא", שנתיסד על הזכירה והפקידה שאין להן שייכות לשבת, אבל "אתה בחרתנו" מתאים גם לשבת לכן

מעניינא דיומא!

נתקבל מהרב מרדכי גנוט בעל לוח 'דבר בעתו'

[א] ההכנות לחג: מי שאפשר לו יכין לכבוד החג הקרב בשר-בהמה ויין משובח, יש לו בשר רק כדי סעודה אחת - יאכלנו ביום (ובחול"ל ביום של יו"ט ראשון). אם אינו יכול לאכול בשר בהמה (בריאות/כשרות), יכול לקיים מצות שמחה גם בבשר עוף ("חזון עובדיה").

[ב] מצוה על החנוני להניח מלאי נרות נשמה בפתח החנות כדי שהכל יבחינו בהם וירכשו כמנהג ובמיוחד השנה, שרבים קונים את צרכי יו"ט עוד לפני שבת.

[ג] יש לספק את צרכי החג לעניים ובפרט לת"ח עניים, יתומים ואלמנות, ובס' החיים (פאלאג'י) הורה לחלק את כסף הצדקה לחג לד' חלקים: ת"ח (תחת לויים), גרים ואורחים, יתומים, אלמנות.

[ד] החת"ס זצ"ל נתן מתנות כהונה, זרוע, לחיים וקיבה לגיסו (בעל כהנת) לפני כל יו"ט (שו"ת חת"ס יו"ד שא).

[ה] חייב אדם לשמוח וכו' לקטנים נותן קליות ואגוזים ולאשתו יקנה בגדים ותכשיטים וכו' (רמב"ם, יו"ט פ"ו ה"ז; שו"ע או"ח תקכט, א. כראי ללמוד בפנים). לקראת כל רגל יזכור לקנות לאשה בגד/תכשיט שישמחנה בחג, וכן לבני-ביתו, כל-אחד/ת כראוי לו/ה (ור' שו"ת בא"מ ח"ז, ב).

[ו] ש"ק פר' במדבר: "באשכנז החמירו בשבת שלפני שבועות כשבת שלפני ת"ב, כי בה היתה הריגת הקהלות בשנת תתנ"ו, ואף יותר, כמשמעות קינת ר' קלונימוס "מי יתן ראשי מים" שהיו מחליפים ת"ב לימים אלה, אלא שאין מקדימים פורענות (מגילה ה.). הרי לפנינו כמה היתה קשה להם אבלות זו" (שו"ת חת"ס או"ח קנט. ור' ב"להורות נתן", מועדים, סיון א).

[ז] למנהג אשכנז המערבי מכנים אותה "שווארץ שבת" - 'שבת שחורה'. אומרים "אב הרחמים" בכוונה יתירה כי נתקן במיוחד לזכר קדושי גזירות ד'תתנ"ו ~ גם כשיש ברית/חתן אומ' "אב הרחמים" (פרט למנ' הגר"א, בעלז וסטולין-קרלין). כי הזמן הוא בין פסח לעצרת ~ בגלילות "ריינוס" לא הזכירו נשמות פרט לשבת זו (בלחש, מתוך "ממורבוק" מיוחד) ול"א א"ה בכל שבת פרט לשבת זו (מהרי"ל) >הכל עומדים אחרי "אשרי", הש"ץ אומר בנעימה

מזכירין בו את השבת, וכן בברכת המזון, לפי שא"א להזכיר את השבת ב"יעלה ויבוא" צריך לומר "רצה" כמו שאומרים בכל שבת.]

לפ"ז הוסיף בעל "גן יצחק", שאע"פ שבשבת מזכירין בקידוש בין "זכרון למעשה בראשית" ובין "זכר ליציאת מצרים", כשיו"ט חל בשבת אין מזכירין בקידוש "זכר למעשה בראשית", כי אין לו שייכות אלא לשבת ולא ליו"ט.

ובדרך רמז י"ל ע"פ מ"ש בספר "ממלכת כהנים" (פר' יתרו) לגאון ר' אלי(י)עזר לאזי [היילבוט] כ"ץ זצ"ל (ריש מתיבתא בק"ק נאטיין במדינת מעהרין. נולד בתחילת שנות הת"ק >נו' בצו"ג, ג' בתשרית"ק. נפ' בר"ח שבט תקע"ד. המגי"ה<), שבעשרת הדברות הראשונות נאמר הטעם למצות שבת, שהוא "זכר למעשה בראשית", כמ"ש (שמות כ, יא) "כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ" וגו', טעם זה מורה על עבודה מיראה, כי המושכל הראשון, בריאת העולם, נותנת שאנחנו עבדיו, ובדברות האחרונות נאמר הטעם, שהוא "זכר ליציאת מצרים" כמ"ש (דברים ה, טו) "וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים ויוצאך ה' אלוֹקֶיךָ משם" וגו' "על כן צוֹך ה' אלוֹקֶיךָ לעשות את יום השבת". טעם זה מורה על עבודה מאהבה שהוא בגדר בן, שיציאת מצרים זכינו ע"י שאנחנו בניו, כמ"ש (שמות ד, כב-כג) "כה אמר ה', בני בכרי ישראל. וְאָמַר אֵלֶיךָ שְׁלַח אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְכֵן מְבֹאֵר מְרֹב נְסִי יִצְיָאֵת מִצְרַיִם וְכָל עֲנִינָיו, שְׁנֵהֵג הַשִּׁי"ת עִמָּנוּ כָּאֵב עִם בְּנוֹ, לֹא כְּאֶדוֹן עִם עַבְדּוֹ, עַכ"ל לעניננו.

והנה פשוט, שבשבת עיקר הטעם הוא, שהוא "זכר למעשה בראשית", וכאמור שרומז על עבודה מיראה, ולפי שגם היא "זכר ליציאת מצרים", מזכירים את שניהם בקידוש, אבל ביו"ט שהוא "זכר ליציאת מצרים" בלבד, והוא מרמז על עבודה מאהבה, שידוע שהיא גדולה יותר מעבודה מיראה (ירוש' ברכות פ"ט ה"ה, יומא פו., סוטה פ"ה מ"ה, ושם לא.), מזכירים ביו"ט רק "זכר ליציאת מצרים" הרומז לבודה מאהבה.

לזכר ולע"נ

הרה"ח רבי יצחק אייזיק שו"ב
בהרה"ח רבי יעקב דוד ז"ל
נלב"ע" ח אייר ת. נ. צ. ב. ה.

עצובה והקהל עמו בלחש, כי אין מזכירים נשמות, פרט למי שנפטר באותו שבוע (לוח חב"ד).

[ח] **ערב חג-השבועות:** אם לא שב בתשובה ולא נתעורר בתחילת הימים הללו שבין פסח לעצרת, בל יאמר, פֶּסַח תקוה, נגזרתי לי, אלא "עד ממחרת השבת השביעית תספרו", גם כשישנו רק יום אחד לספירה, תוכלו להאיר (מלש' ספיר) את כָּלם בתשובה ("עבודת ישראל", פסח).

[ט] כל יום מימי ספירת העומר מכוון כנגד אחד ממ"ח הקנינים שהתורה נקנית בהם (אבות פ"ו) ויום מ"ט הוא חזרה על כָּלם ("שפתי צדיק", שבועות).

[נ] את "ספירת העומר" האחרונה לשנה זו, אומרים בהתעוררות-יתר בתשוקה עזה דלימטי טהור להאי יומא ד"ממחרת השבת השביעית" ובשמחה גדולה.

[נא] **בספינקא** מוסיפים עתה (אחר "מנחה חדשה לה") "שבעה שבועות תִּסְפֹּר לָךְ. מִהֶחֱל חֲרַמְשׁ בַּקֵּמָה תַּחֲל לִסְפּוֹר שִׁבְעָה שְׁבוּעוֹת" (דברים טז. ט). ויהי נועם...

[נב] יש להזהיר את הנשים והנערות המכינות מטעמי חלב לחג, לבל ישיתו בהם גבינה צהובה, אם אכן ברצונם לסעוד לאחר הקידוש החלבי מבלי להפסיק

בשינה ובשעות. ר' בלוח "דבר בעתו" בחג-השבועות, בפרק 'מאכלי חלב'.

[יג] סכנה למשוח בצקיות בביצים חיות, מבלי לאפותן/לִמְקֶךְגֶּלֶם אח"כ כיאות, מחשש סלמוֹנָלָה. ה' ישמרנו.

[יד] נהגו כל ישראל לשים זעפראן בחלות, לפי שמשמח את הלב (אלי' רבה).

[טו] °המהדרים מכינים קעריות דבש לטבול בו את החלה, לקיים מ"ש "דבש וחלב תחת לשונך" (שה"ש ד, יא), וגם מ"ש (תהל' יט, יא) ומתוקים מדבש וגו'. ר' עוד בסעודת ליל החג.

[טז] עשרות אלפים מישראל נוסעים היום לערים אחרות; להורים/לילדים, לחצרות אדמו"רים ולהיכלי ישיבות. החכמים עיניהם בראשיהם, לצאת מוקדם ככל האפשר, למנוע חשש התקעות בדרך, למרות שחברות התחבורה (הבה נקוה) נערכות לכך. בשעה מאוחרת, כבר אין אפשרות להזעיק/להזניק תגבורת, מה גם שאף הוא בחשש חילול יו"ט של הנהג, האמור לשוב לתחנתו/לביתו.